

Kenneth Honea și evaluarea cronologică a Paleoliticului mijlociu din România în documente ale fostei Securități

Marian COSAC*

Abstract: *The chronology of the Middle Paleolithic in Romania is still based on the results obtained in the 70's and 80's of the last century, when the discussions regarding the application of the ^{14}C method to Paleolithic sites were opened. The initiator of the dating program was the American anthropologist Kenneth Honea, PhD student at Northern Illinois University, present in Romania in 1977-1978, 1982-1983, 1984 and 1987. Obviously, his visit was carefully monitored by the Department of State Security (also known as Securitatea, abbreviated DSS) through information sources within the host institution, 'Vasile Pârvan' Institute of Archaeology. The documents to which I had access draw attention to the disputes generated by the interpretation of the results obtained.*

Rezumat: *Cronologia Paleoliticului mijlociu din România este încă fundamentată pe rezultatele obținute în anii 70 și 80 ai secolului trecut, când au fost deschise discuțiile privind aplicarea metodei ^{14}C la siturile de vârstă paleolitică. Inițiatorul programului de datarea a fost antropologul american Kenneth Honea, doctorand la Northern Illinois University, prezent în România în 1977-1978, 1982-1983, 1984 și 1987. Evident, vizita sa a fost atent monitorizată de Departamentul Securității Statului (cunoscut sub denumirea de Securitatea, abreviat DSS), prin intermediul surselor informative din cadrul instituției gazdă, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”. Documentele la care am avut acces atrag atenția asupra disputelor generate de interpretarea rezultatelor obținute.*

Keywords: *Middle Paleolithic, ^{14}C , Honea, Păunescu*

Cuvinte-cheie: *Paleolitic mijlociu, ^{14}C , Honea, Păunescu*

În anii '70 și '80 ai secolului trecut au fost deschise discuțiile privind aplicarea metodei ^{14}C la siturile de vârstă Paleolitică din România. Inițiatorul programului de datarea a fost antropologul american Kenneth Honea, inițial arheolog în cadrul Academiei Naționale de Științe – SUA (Honea 1984a, p. 51), ulterior antropolog la *Northern Illinois University* – SUA, prezent în România în 1977-1978, 1982-1983, 1984 și 1987, în cadrul Institutului de Arheologie din București. Activitatea sa ne este cunoscută din studiile de specialitate publicate (Honea 1981; 1982; 1984a; 1984b; 1986; 1991; 1993; 1994), dar în mod particular din arhiva fostului Departament al Securității Statului (DSS), accesibilă în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, atât din documentele generale privind activitatea de cercetare din cadrul Institutului de Arheologie din București (ACNSAS, Dos. nr. 10948, vol. 13; ACNSAS, Dos. nr. 008857, vol. 15), dar și din dosarul arheologului responsabil inițial de coordonarea activității cercetătorului american în România (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1 și 2).

* Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Târgoviște, România; cosac_marian@yahoo.com.

◆ Context

Aplicarea metodei carbonului radioactiv în arheologia preistorică din România a fost întâmpinată cu o atitudine rezervată. Aceasta se datorează și faptului că inițiatorul curentului respectiv a fost Vladimir Dumitrescu, cel care se erijase în anul 1958 în purtătorul de cuvânt al arheologilor români (Dumitrescu 1958). Este adevărat faptul că același arheolog a revenit asupra poziției sale inițiale (Dumitrescu 1974), oferind prima sinteză asupra cronologiei absolute a eneoliticului din România.

În arheologia Paleoliticului din România nu dispunem de un studiu consacrat aplicabilității metodei carbonului radioactiv în perioada sa de pionierat, ca în cazul neo-eneoliticului. Este adevărat faptul că arheologul C.S. Nicolăescu-Plopșor lua în considerare apelarea la această metodă, în vederea confirmării succesiunii stratigrafice în sectorul A al Galeriei M din Peștera Muierilor, sector din care provenea descoperirea controversatele oseminte umane: „Pentru a vedea dacă eventual ne aflăm în fața unei interpretări stratigrafice eronate, urmează a se face neapărat determinările necesare pe baza fluorului și carbonului radioactiv” (Nicolăescu-Plopșor 1956, p. 32). Interesant este că Lucian Roșu, unul dintre colaboratorii apropiați ai lui C.S. Nicolăescu-Plopșor, preciza în anul 1987 că de la Baia de Fier provin „un craniu și o mandibulă umană datată prin metoda carbonului radioactiv (C14) la cca 29000 î.e.n.” (Roșu 1987, p. 35). Din păcate, vârsta invocată nu se regăsește printre datările efectuate în laboratorul de la Lenigrad și comunicate în revista „Radiocarbon”, chiar dacă existența laboratorului este menționată din anul 1963.

După cum precizam într-un studiu anterior (Cosac 2006-2007), aveam să descoperim într-un raport privind datările radiocarbon efectuate la „V. I. Vernadsky Institute of Geochemistry and Analytical Chemistry Academy of Sciences, URSS, Moscow”, prezentat în prestigioasa revistă „Radiocarbon”, o datare cu numărul de identificare Mo-105 și o vârstă obținută de >29000, despre care se afirmă că provine de la Baia de Fier: „Bone of bear from campsite Bayya-de-F'yer [(?) Baia de Fier; ca. 45° N Lat, 23° E Long] in region of Kraynova [(?) Craiova] in W Romania. Campsite, discovered 1951 by K. S. Nikolescu-Plopshor, contains bones of primitive man and animals with quartzite implements. Sample subm. by N. Khaas [Haas]. *Comment*: age determined from organic fraction of bone” (Vinogradov *et alii* 1968, p. 454). Așadar este vorba de o probă pusă la dispoziția laboratorului de la Moscova de către N. Haas, membru în colectivul de cercetare arheologică, aflat sub coordonarea Acad. Prof. Ștefan Milcu, nu a lui C.S. Nicolăescu-Plopșor, alcătuit majoritar din antropologi din cadrul Colectivului de Antropologie, Academia R.P.R. (SJDAN, Dos. 60), dar rezultatul obținut nu a fost comunicat în studiile științifice din România, cel puțin nu a fost cunoscut de arheologii perioadei Paleoliticului.

◆ Informațiile

Prima deplasare a lui Kennet Honea în România a avut loc în anul 1977, cu o bursă „asigurată în cadrul schimbului de specialiști între SUA și țara noastră, bursa acestuia fiind plătită de Academia RSR prin Academia de Științe Social Politice” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 7). Activitatea sa ne este cunoscută din raportul întocmit de maiorul Militar Alexandru din cadrul DSS, în data de 24.11.1977 (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 7-8). Considerat „specialist în arheologie [Kenneth Honea] a venit cu o bursă de trei luni pentru a studia unele șantiere arheologice din țara noastră de mare interes pentru întreaga civilizație a planetei noastre” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 7). Coordonator al activității sale în

România a fost desemnat arheologul Alexandru Păunescu (1931-2003), de la Institutul de Arheologie din București, având în vedere interesul manifestat de doctorand pentru arheologia preistorică, perioada Paleoliticului. Honea a participat două săptămâni la săpăturile arheologice din cunoscutul sit paleolitic de la Ripiceni *Izvor* și „s-a arătat deosebit de interesat de această importantă descoperire geologică neolitică, luând probe de materiale pentru a le determina în laboratoarele din SUA (care sunt cele mai specializate în acest sens așa după cum spunea Păunescu) perioada exactă a înființării grupărei respective după metoda bombardării cu Carbon 14 a obiectelor găsite în așezarea de la Ripiceni” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 7). A urmat o deplasare pe Valea Dârjovului și pe râurile Vâlsan, Bascov și Topolog, de unde proveneau descoperiri decontextualizate de materiale litice încadrate în Paleoliticul inferior (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 7), „Apoi s-a deplasat pentru o scurtă perioadă la Slatina după care au fost la Cornul Cerbului [Ostrovu Corbului] la câțiva km de Turnu Severin unde au stat peste două săptămâni lucrând într-un șantier arheologic mai nou și de o importanță deosebită. De la Cornul Cerbului [Ostrovu Corbului] s-au deplasat la Șantierul arheologic de la Turnu Măgurele după care s-au înapoiat la București” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 7).

În anul 1981 Kenneth Honea a solicitat revenire în România, „să colaboreze în cadrul unor cercetări în perioada martie - iunie 1982, când se va afla în țară ca bursier IREX” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 10). O scrisoare a arheologului A. Păunescu, adresată lui Honea, interceptată de DSD și datată 27.10.1981, menționează faptul că acesta intenționa să stea în România șase luni (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 13). Ofițerul DSD adnota pe textul tradus: „pregătiți din timp măsuri concrete de urmărire a lui KH” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 13).

Honea a venit în România la sfârșitul lunii decembrie 1981, în calitate de bursier Fulbright, la Universitatea din București, pentru a efectua cercetări în domeniul arheologiei, „De către Universitate a fost repartizat Institutului de Arheologie din București, unde își va desfășura activitatea pe toată perioada cât se va afla în țară” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 2).

Supravegherea lui Honea „se afla în faza de lucru a biroului 2 fiind suspectat de culegere de informații sub acoperirea de cercetător” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 3). În cursul anului 1982 „a făcut deplasări pe teren în localitățile: Ripiceni (Botoșani), Ostrovul Corbului (Mehedinți) și Ceahlău (Neamț), de unde au recoltat mostre și le-a dus în S.U.A. pentru a le analiza în laborator, în scopul stabilirii radiocarbonului” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 4). DSS dorea extinderea supravegherii lui Honea și în afara activității din cadrul Institutului de Arheologie: „Vor fi luate măsuri de a fi găsite 2-3 surse (de la miliție) pentru a fi infiltrate la Honea sub controlul nostru” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 4).

Coordonator al activității lui Honea a fost numit din nou arheologul A. Păunescu, „mai ales că și sectorul nostru era interesat în obținerea unor date de cronologie absolută privind istoria veche, date pe care prof. Honea le-a obținut și le va obține de la laboratoarele de C14 din Olanda și America” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 6). În vederea atingerii obiectivelor propuse, „Programul de lucru avea ca scop efectuarea unor sondaje în așezările paleolitice de terasă și peșteră săpate cu ani în urmă de subsemnatul și de alți cercetători pentru obținerea de probe de cărbuni (din vetre) și oase arse de la animale fosile în vederea analizelor de C14 s-a întocmit astfel:

- luna iunie a.c. sondaje în Gura Cheii Rîșnov (jud. Brașov) și peștera Ohaba Ponor (jud. Hunedoara)

- luna iulie a.c. sondaje în așezarea de terasă de la Dîrțu – Ceahlău (jud. Neamț)

- luna august (pînă la data de 20 ale acestei luni) sondaje în așezarea tardenoasiană de la Erbiceni (jud. Iași) și Mitoc (jud. Botoșani)" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 6).

Honea a fost implicat în mod direct pe toate șantierele arheologice menționate de A. Păunescu, „la efectuarea săpăturilor și recoltarea probelor de cărbuni și oase" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 6), dar și în apariția neanunțată a „ambasadorului SUA pe care l-a adus cu întreaga sa suită pe șantierul de aici [Dârțu - Ceahlău]" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 6).

A. Păunescu menționa: „un lucru trebuie relevat și anume că această colaborare a fost reciproc avantajoasă. Pe de o parte noi am reușit să îmbogățim cronologia absolută a epocii străvechi a patriei cu noi și interesante date de C14, obținute pe baza unor analize care ne-ar fi costat o sumă nu atât de neglijabilă de dolari, iar pe de altă parte dl Honea a realizat și va realiza conform înțelegerii de a publica primul rezultatele obținute (de altfel, după cîte știu, plătite de Universitatea Illinois). Astfel, primele rezultate de C14 de la Ripiceni și Ostrovul Corbului au constituit deja obiectul unui articol publicat în limba engleză, într-o revistă de specialitate canadiană, textul acesteia apărînd și în românește în revista Institutului SCIVA" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 8).

Probele recoltate în cursul anul 1982 au fost ridicate de Honea la „sfîrșitul lunii decembrie 1982" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 12), de la Institutul de Arheologie, „un mare număr de probe de cărbuni și oase arse (circa 40 kg) recoltate din diverse așezări paleolitice din Moldova (Ceahlău, Mitoc, Erbiceni), cu scopul de a le expedia la laboratoarele din America și Olanda" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 12). A. Păunescu nu putea preciza „dacă aceste materiale au fost expediate cu adevărat prin ambasada SUA sau încă mai zac pe undeva. Totuși, după afirmațiile cercetătorului Honea materialele în discuție au fost expediate în cursul lunii ianuarie a.c." (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 12). În același timp, Păunescu considera încheiată colaborarea cu Honea, pentru că „am epuizat investigațiile de teren la toate așezările paleolitice cercetate cu mulți ani în urmă, așezări ce au oferit resturi de locuire printre care îndeosebi vetre de foc bogate în cărbuni și oase arse, necesare analizelor de C14" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 12).

A. Păunescu afirmă că probele au fost recoltate „fie singur, fie împreună cu K. Honea la diverse așezări paleolitice din Transilvania și Moldova, efectuînd mici sondaje de unde am recoltat asemenea probe" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 12).

Nota informativă din data de 23.11.1983 are o adnotare efectuată de un ofițer DSS, prin care se propunea „organizarea unei echipe formată din ofițeri de teren [...] pentru a-l prinde în flagrant pe H.K., când practică activități nelegale, conform aprobării conducerii DSS, pentru a acționa asupra sa și a-l compromite" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 13).

„Nota de analiză a informatorului Păun" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 14-15), din 10.01.1983, ne informează că acesta a fost recrutat de DSS „în scopul încadrării informative a cetățeanului american "Arheologul" [Kenneth Honea] sosit în țară pe o perioadă de 18 luni la Institutul de Arheologie din București în cadrul programului de schimburi cultural - științifice cu SUA, lucrat prin dosar de urmărire informativă pentru activitate de spionaj în favoarea SUA" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 14). Informatorul Păun a sprijinit ofițerii DSS în „realizarea unor momente operative asupra lui "Arheologul" în scopul introducerii de măsuri speciale sau efectuarea de percheziții secrete la domiciliul străinului" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 14). În aceeași măsură, cu „sprijinul lui Păun s-a realizat și o muncă de influențare pozitivă asupra lui "Arheologul" pentru a-l determina să întocmească și să publice lucrări cu conținut favorabil țării noastre pe linie de arheologie" (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 14).

În aprilie-august 1982 Kenneth Honea și Alexandru Păunescu s-au deplasat „pe unele șantiere arheologice din țară” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 14), dar viza ce asigura legalitatea prezenței sale în România era valabilă până în luna august 1983 „și intenționează să o mai prelungească” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 14).

Nota de analiză argumentează necesitatea menținerii ca informator a lui Păun, „ne este util în documentarea cazului "Arheologul"”(ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 15), dar și supravegherea activității sale prin „sursele "Coman" și "Barbu"”(ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 15), arheologi în cadrul Institutului de Arheologie din București.

Barbu transmitea DSS că Arheologul s-a deplasat în cursul anului 1982 pe șantierul arheologic de la Ripiceni Izvor, „pentru a colecta probe din perioada paleolitică” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 16), dar „La începutul anului 1983 după ce Honea K. și-a mai prelungit încă un an bursa de studii în țara noastră, Păunescu a comunicat conducerii institutului că el nu mai dorește să se ocupe de cetățeanul american din următoarele motive: - în perioada de un an de zile cât a lucrat cu Honea acesta și-a terminat activitatea de cercetare planificată iar prelungirea șederii în țară cu încă un an de zile nu ar mai fi justificată pentru cel în cauză” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 16). Barbu nu consideră real argumentul invocat de A. Păunescu, pentru că acesta „a manifestat tot timpul teama de a nu avea complicații datorită comportării lui Honea. În al doilea rând, lui Păunescu nu i-ar fi convenit faptul că Honea a obținut unele rezultate bune în cercetările perioadei paleolitice, ca urmare a trimiterii probelor recoltate în Olanda și SUA care au infirmat unele supoziții comunicate anterior de cercetătorul român. De asemenea Păunescu, care în decursul anilor a obținut și cercetat o serie de probe de pe șantierele arheologice unde s-a deplasat frecvent, nu a fost de acord să le pună la dispoziție și lui Honea, pentru ca acesta să și le însușească și să apară ca autor, fără a depune o muncă în acest sens” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 16-17).

O notă informativă din 30.5.1983, dată de o sursă din Institutul de Arheologie ofițerului DSS col. Ștefan Grigore, „privind pe cetățeanul american KENNETH HONEA, venit în România de la 1 ianuarie 1982” (ACNSAS, Dos. nr. 10948, vol. 13, f. 290-291) ne oferă informații suplimentare. Sursa afirmă despre Honea că „nu îl interesează materialul arheologic propriu-zis (baza studiului pentru un arheolog), nu îl preocupă biblioteca pentru a veni în contact cu toate cercetările de arheologie românească, nu îl interesează contactul cu o diversitate cât mai mare de specialiști români de la care s-ar bănuși că ar dori să afle despre cercetările lor câte ceva. În aceste condiții, desigur, m-am întrebat ce face acest om în tot acest foarte lung timp petrecut în țara noastră?. Nu sunt în măsură să dau acest răspuns, dar pot să spun că în nici un caz nu face, cum ar trebui, treaba în scopul în care pretinde că a venit. În vizitele sale în România a răspuns, până acum, din parte institutului nostru, Alexandru Păunescu care l-a însoțit în unele deplasări pe la câteva șantiere, de unde au colectat anumite probe pentru datări de vîrstă absolută prin metoda C.14., datări ce nu se fac la noi. Dealtfel, plătind, probabil prin Institutul – Universitatea sa, aceste probe KENNETH HONEA a făcut într-adevăr un lucru necesar pentru arheologia românească. Este singurul aspect cu care a încercat să justifice activitatea sa de arheologică, să ne câștige poate bunăvoința și să ne convingă de necesitatea prezenței sale în România. De aici se pare că s-a ajuns la unele exagerări deosebit de grave, pentru că într-un interviu acordat la „Vocea Americii”, din câte am auzit, discutînd cu unii colegi care ar fi ascultat emisiunea respectivă, KENNETH HONEA s-ar fi exprimat de maniera că a venit în România să facă ordine în cercetarea noastră și că cercetarea științifică paleolitică este "oia neagră a țărilor din jur". După cât se pare, acest interviu a fost luat lui KENNETH HONEA de un transfug, pe nume de PUSCASU. Cum a ajuns să aibă o astfel de impresie despre cercetarea românească, atît timp cît nu o cunoaște, avînd în vedere lipsa lui de interes pentru biblioteca

institutului, este greu de spus. [...] KENNETH HONEA pune la îndoială forța cercetării românești, sunt obligat să mă întreb dacă nu a simțit în acest sens influența colegului Alexandru Păunescu, cu care, desigur, a fost mai mult în contact. [...] am aflat că în timp ce se afla pe șantierul din comuna Ceahlău (județul Neamț), KENNETH HONEA nu găsea altceva mai bun de făcut decât să se plimbe prin sat cu un casetofon dat la maximum, pentru a asculta emisiunea în limba română a postului de radio "Vocea Americii" sau "Europa Liberă", cu toate că eu știu că pretinde că nu știe română. Mă întreb, pentru cine punea aceste posturi?. Tot la Ceahlău fiind, colegul Păunescu s-a trezit într-o zi că este vizitat de KENNETH HONEA împreună cu ambasadorul S.U.A. la București, fără ca această vizită să fie anunțată înșă înainte" (ACNSAS, Dos. nr. 10948, vol. 13, f. 290-291).

În anul 1983 activitatea lui Honea în România era monitorizată de Biroul 2, prin „dosar de urmărire informativă” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 19), situație valabilă și în anul 1987, când Honea urma să revină cu o bursă Fulbright (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 21). Barbu considera că între Honea și A. Păunescu „există o oarecare invidie și concurență” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1, f. 22), pentru că amândoi au aceeași preocupare științifică. Acesta din urmă considera că „prezența lui Honea în țară devine neneesară” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 16) în cadrul Institutului de Arheologie din București, iar acesta susține că „a adus contribuții esențiale la știința arheologică românească care ar fi rămas mult în urmă fără luminile sale” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 17), „dl Honea ne combate pe noi, care în studiile publicate interpretăm cum trebuie aceste date” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 17). Opoziția argumentată a lui A. Păunescu în respingerea revenirii lui K. Honea nu a avut rezultate; adnotarea pe o notă informativă a unui ofițer DSS ne oferă explicații acceptării sale: „Întrucât Honea K., datorită comportării sale, este compromis față de unii arheologi români cu care a colaborat anterior, în funcție de interesele apreciative vor fi luate măsuri prin M.E.J. pentru a-l accepta și în viitor pe străin când va solicita să revină în R.S. România ca bursier” (ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2, f. 17).

◆ Discuție

Supravegherea arheologilor străini și permanenta intenție de influențare pozitivă a acestora în prezentarea realizărilor arheologiei românești au reprezentat normalitatea perioadei anilor '70 și '80 ai secolului trecut (Cosac 2023). Observația noastră este că arheologii perioadei Paleoliticului au fost în planul secundar al preocupărilor DSS, contribuția lor la obsedanta demonstrare a persistenței și continuității factorului autohton era nulă, dar arheologii din cadrul Institutului de Arheologie din București au fost atent supravegheați în activitatea lor de cercetare de ofițeri DSS prin intermediul informatorilor (ACNSAS, Dos. nr. 10948, nr. vol. 13; ACNSAS, Dos. nr. 008857, vol. 15). Supravegherea lui Honea reprezintă o infimă parte a acestui mecanism, dar informațiile accesate ne aduc argumente credibile în privința gestionării incorecte a prelevării probelor necesare metodei radiocarbon din siturile de vârstă paleolitică.

Arheologii români ai perioadei Paleoliticului au dat valoare *stricto sensu* rezultatelor obținute prin metoda radiocarbon, în absența totală a colaborării cu specialiștii laboratoarelor unde au fost estimate mostrele, și au estimat atât perioada de sedimentare a stratelor asociate sau nu cu materialele arheologice, cât și vârsta etapelor ocupaționale. Vârstele radiocarbon minime au fost considerate limita *post quem*, iar cele maxime limita *ante quem*, chiar în situația în care dispuneau doar de două astfel de vârste pe un sit arheologic/nivel ocupațional. Toate aceste discuții au fost purtate în absența evidentă a întrebărilor legate de componența

mostrelor datate (cărbune, os ars, os de ierbivor/carnivor), de posibila contaminare post-depozițională sau survenită în timpul prelevării și transportului.

◆ Bibliografie

- ACNSAS, Dos. nr. 10948, nr. vol. 13 *Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Fond documentar, Referitor la Învățământul superior. Institutul de Arheologie, Dos. nr. 10948, vol. 13, 397 file.*
- ACNSAS, Dos. nr. 008857, vol. 15 *Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Fond documentar, Referitor la Învățământul superior. Institutul de Arheologie, Dos. nr. 008857, vol. 15, 323 file.*
- ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 1 *Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Dosar personal al „Păun”, Dos. nr. 302829, vol. 1, 28 file.*
- ACNSAS, Dos. nr. 302829, vol. 2 *Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Rețea „Păun”, Mapa anexă cuprinzând materialele informative furnizate de „Păun”, Dos. nr. 302829, vol. 2, 17 file.*
- Cosac 2006-2007 M. Cosac, Une réévaluation du contexte des découvertes d'ossements humains de la galerie M de la grotte Muierilor à Baia de Fier, *Annales d'Université Valahia Targoviște, Section d'Archéologie et d'Histoire VIII-IX, 2006-2007, p. 199-197.*
- Cosac 2023 M. Cosac, *Cercetarea arheologică și muzeele de istorie în documente ale fostei Securități*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2023.
- Dumitrescu 1958 V. Dumitrescu, Poziția arheologilor față de rezultatele metodei radiocarbonului, *Studii și Cercetări de Istorie Veche* 9/1, 1958, p. 162-169.
- Dumitrescu 1974 V. Dumitrescu, Cronologia absolută a eneoliticului românesc în lumina datelor C14, *Apulum* XII, 1974, p. 23-39.
- Honea 1981 K. Honea, New Romanian Radiocarbon Dates: Middle Palaeolithic, Mesolithic, Neolithic, *American Journal of Archaeology* 85/4, 1981, p. 483-486.
- Honea 1982 K. Honea, Noi date radiocarbon: Ripiceni Izvor și Ostrovul Corbului, *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 33/2, 1982, p. 216-221.
- Honea 1984a K. Honea, Cronologia paleoliticului mijlociu și superior în România: implicațiile rezultatelor actuale ale datării cu carbon radioactiv, *Revista Muzeelor și Monumentelor* 3, 1984, p. 51-68.
- Honea 1984b K. Honea, Chronometry of the Romanian Middle and Upper Paleolithic: implications of Current Radiocarbon Dating results, *Dacia N.S.* XVII, 1984, p. 23-39.

- Honea 1986 K. Honea, Rezultatele preliminare de datare cu carbon radioactiv privind Paleoliticul mijlociu din peștera Cioarei de la Boroșteni (jud. Gorj) și Paleoliticul superior timpuriu de la Mitoc Malu Galben (jud. Botoșani), *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 37/4, 1986, p. 326-332.
- Honea 1991 K. Honea, Perspective of the Romanian Paleolithic, în V. Chirica, D. Monah (eds.), *Le Paléolithique et le Néolithique de la Roumanie en contexte européen*, Bibliotheca Archaeologica Iassiensis 4, Iași, 1991, p. 7-15.
- Honea 1993 K. Honea, Southeast Charentian Technocomplex in Romania: Boroșteni, Cioarei Cave, Gorj County; Radiometric Values, în J. Pavúk (ed.), *Actes du XIIIe Congrès International du Sciences Préhistorique et Protohistoriques, 1-7 septembre 1991, Bratislava*, Institut archéologique de l'Académie slovaque des sciences, Bratislava, 1993, p. 66-72.
- Honea 1994 K. Honea, Tranziții culturale în paleoliticul superior timpuriu și cronostratigrafia de la Mitoc Malu Galben (Jud. Botoșani), *Arheologia Moldovei* XVII, 1994, p. 115-146.
- Nicolăescu-Plopșor 1956 C.S. Nicolăescu-Plopșor, Rezultatele principale ale cercetărilor paleolitice din ultimii patru ani în R.P.R., *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 7/1-2, 1956, p. 7-39.
- Roșu 1987 A. Roșu, *Treptele antropogenezei. Mic dicționar al oamenilor fosili*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
- SJDAN, Dos. 60 Serviciul Județean Dolj, *Arhivele Naționale ale României*, Fond 683, C.S. Nicolăescu-Plopșor, f. 257-280.
- Vinogradov et alii 1968 A.P. Vinogradov, A.L. Devirts, E.I. Dobkina, N.G. Markova, Radiocarbon dating in the Vernadski Institute, V, *Radiocarbon* 10/2, 1968, p. 454.